

SGP

VERANTWOORD

VOORUIT.NU

Verkiezingsprogramma **2026-2030**

SGP Veenendaal

INHOUD

Voorwoord	x
Speerpunten	6
Inleiding: Verantwoord vooruit voor het Veenendaal van de toekomst	8
1. voor een veilig Veenendaal	12
2. voor een Veenendaal met zorg voor de ander	16
3. voor een ruimtelijk leefbaar Veenendaal	22
4. voor een financieel gezond Veenendaal	26
5. voor een cultureel en sportief sterk Veenendaal	30
6. voor een educatief Veenendaal	34
7. voor een economisch sterk Veenendaal	38
8. voor een inwonongericht Veenendaal	44
9. voor een duurzaam Veenendaal	48
10. voor een veilige Veenendaalse informatiesamenleving	54
Kandidaten	58

VOORWOORD

In maart 2026 zijn er gemeenteraadsverkiezingen voor de raadsperiode 2026-2030. De voorbereidingen daarvoor zijn in volle gang. Zo heeft ook de afdeling van de SGP in Veenendaal zich gebogen over het verkiezingsprogramma voor deze nieuwe raadsperiode. Het resultaat daarvan ligt voor u. Het motto van deze verkiezingen is voor de SGP: Verantwoord vooruit.

Veenendaal is recent de grens van 70.000 inwoners gepasseerd en gezien de demografische ontwikkelingen ligt een verdere groei van het inwonertal in de lijn van de verwachting. Dat geeft voor het bestuur van onze gemeente vele uitdagingen. Het grondgebied is beperkt en uitbreiding mag niet ten koste gaan van mooie groen in de gemeente. Het vraagt het juiste evenwicht bewaren tussen stedelijke uitdagingen en het dorpse karakter van Veenendaal. In de inleiding wordt hier uitgebreid op ingegaan.

Alle argumenten bij de verschillende thema's resulteren in een aantal heldere speerpunten. Dat zijn de punten waarmee we de gemeenteraadsverkiezingen ingaan. Deze speerpunten zijn er niet alleen voor de verkiezingen, maar het is de leidraad voor de komende raadsperiode om het beleid voor

Veenendaal vorm te geven. Als het aan de SGP ligt, zijn dat de punten waar we ons sterk voor maken.

De basis van ons politieke handwerk is het Woord van God, de Bijbel. Daarin staan wijze lessen en geboden die ook in 2026 van essentieel belang zijn voor alle Veenendalers. Jozia, de leider van het volk Israël meer dan drieduizend jaar geleden, getuigde bij zijn afscheid van het volk: "maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen de HEERE dienen." Wij zijn ervan overtuigd dat het volgen van Gods wijze geboden ook nu voor Veenendaal essentieel is.

Chris Flikweert
voorzitter

SPEERPUNTEN

De SGP wil politiek bedrijven met de Bijbelse normen en waarden direct of indirect als uitgangspunt voor ons handelen. Vanuit deze christelijke levensbeschouwing maken wij keuzes die we vertalen in 10 speerpunten:

VERANTWOORD

VOORUIT.NU

- 1 **Verantwoord vooruit in een financieel gezonde gemeente.** Door gedegen financieel beleid blijven de financiën op orde, nu én in de toekomst. Daarbij horen verantwoorde, scherpe keuzes.
- 2 **Verantwoord vooruit naar een betrokken samenleving.** Investeren in een betrokken samenleving is omzien naar elkaar. De overheid ondersteunt waar nodig met (jeugd)hulp op maat. Identiteitsgebonden zorg is vanzelfsprekend.
- 3 **Verantwoord vooruit door een leefbaar Veenendaal: groen, gezond en bereikbaar.** Meer groen is onmisbaar. Bereikbaarheid en (duurzame) mobiliteit hebben prioriteit.
- 4 **Verantwoord vooruit door goede onderwijshuisvesting.** Wij investeren in de toekomst van onze kinderen door goede, duurzame gebouwen met creatief gebruik van functies.
- 5 **Verantwoord vooruit met een cultuurbeleid dat past bij Veenendaal.** Zonder te grote ambities en met oog voor de historie.
- 6 **Verantwoord vooruit door een economisch vitaal Veenendaal.** We geven vertrouwen aan actieve ondernemers en de regionale winkelstad. De SGP hecht aan zondagsrust; een vitale economie heeft aan zes werkdagen genoeg.
- 7 **Verantwoord vooruit met de gemeente Veenendaal als een stabiele, betrouwbare en betrokken overheid.** De gemeente staat dichtbij de inwoners.
- 8 **Verantwoord vooruit in een veilig Veenendaal.** Mens, bezit en informatie zijn veilig in Veenendaal.
- 9 **Verantwoord vooruit met Veenendaal als duurzame samenleving.** Veenendaal is circulair, we zijn als rentmeester van de schepping zuinig met energie en materialen. Alles wordt herbruikbaar, geen afval meer.
- 10 **Veenendaal vooruit met Veenendaal als ICT-centrum en digitaal koploper.** De gemeente zet in op verbetering van de dienstverlening en versterken van onderwijs, zorg en economie door digitalisering. Daarbij hebben we veel oog voor digitale veiligheid en geletterdheid.

Verantwoord vooruit voor het Veenendaal van de toekomst

De SGP is dankbaar voor alle dingen die goed gaan in onze Veenendaalse samenleving. Daar zijn we zuinig op. Tegelijk zijn we met elkaar op weg naar een onbekende toekomst, een toekomst die mooie dingen zal brengen, maar ook zorgen en uitdagingen zal kennen. Daar willen we ons zo goed als mogelijk op voorbereiden. Dat willen we doen samen met onze inwoners en ondernemers, op een creatieve en innovatieve manier, waarbij de Bijbel ons licht geeft op wat echt belangrijk is. Zo gaan we verantwoord vooruit.

Verantwoord vooruit: spanning én ontspanning

De toekomst kennen wij niet. De weg daar naartoe is spannend en intensief. Juist daarom voelt de SGP zich verantwoordelijk om zich daarop voor te bereiden, voor onszelf, maar ook voor de generaties na ons.

De SGP denkt en werkt mee aan een wenkend perspectief voor Veenendaal, binnen het wenkend perspectief van de Bijbel, tot welvaart en welzijn van onze inwoners. Het is ontspannend om te weten dat de toekomst niet in handen van mensen ligt, maar in Gods hand. Daar heeft Veenendaal behoefte aan. **Zo willen wij als SGP de toekomst in: verantwoord vooruit!**

Wonen en werken

Als we denken aan de toekomst, geeft dat vragen, bijvoorbeeld: hoe en waar wonen en werken er straks 20 miljoen Nederlanders? Hoe en waar wonen er straks in Veenendaal 80.000 of meer inwoners? Waar werken zij? Hoe ziet het leven eruit als we alleen duurzaam opgewekte warmte en elektriciteit kunnen gebruiken, als we geen grondstoffen meer uit de aarde kunnen halen en het moeten doen met wat al beschikbaar is, als niets meer afval mag worden, simpelweg omdat we het ons niet kunnen veroorloven om iets weg te gooien en we alles nodig hebben om opnieuw te gebruiken?

Gaan we woningen en bedrijven in veel meer lagen bouwen, gaan we dieper de grond in, is de natuur in de stad niet meer horizontaal maar verticaal en reizen we alleen nog met het openbaar vervoer, robottaxi's of met drones?

Hoe ziet het werkzame leven eruit als door digitalisering en robotisering alles anders wordt, we minder naar kantoor of fabriek gaan en we overal en altijd digitaal kunnen werken? Wat is dan werk en wat is dan thuis? Welke ruimte hebben we dan nodig en hoe richten we die in? Welke banen gaan verdwijnen en welke nieuwe banen zullen

ontstaan? Is er door Kunstmatige Intelligentie (AI) geen plaats meer voor de intelligentie en creativiteit van de mens of biedt die juist nieuwe mogelijkheden?

Perspectief

In onze maatschappij ontbreekt perspectief. Zijn niet veel mensen zonder visie, zonder doel en zonder stuur op weg naar de toekomst? En als er al een visie is, is dat dan een Bijbelse visie: een visie die is gebaseerd op waarden als rentmeesterschap, gerechtigheid, respect, barmhartigheid, zorgzaamheid en verantwoordelijkheid? Veel ondernemers vragen zich af of er voor hen en voor hun bedrijf nog wel een perspectief, een toekomst, is. Dat zorgt voor veel onzekerheid en problemen. De SGP heeft de stellige overtuiging dat het van groot belang is om na te denken over een perspectief en ook om het handelen van vandaag en morgen in dit perspectief te plaatsen, een perspectief waar we hoop aan ontleenen, waar we antwoorden kunnen vinden op onze vragen, waar we naartoe kunnen leven, waar we in kunnen investeren, een wenkend perspectief, een Bijbels perspectief, waarbij wij luisteren naar wat God in de Bijbel zegt en daarnaar gaan leven. Dat zou veel problemen voorkomen en oplossen. Daar gaat dit verkiezingsprogramma over: én een visie op de toekomst én weten welke (kleine) concrete stappen we nú gaan zetten.

Verantwoord vooruit naar de toekomst

Het Veenendaal van de toekomst wordt niet bereikt door de oplossingen uit het verleden te gebruiken. Het Veenendaal van de toekomst is niet een extrapolatie van het Veenendaal van vandaag en van het verleden. Zijn we bereid en in staat om onze oude kaders los te laten en te denken vanuit het oogpunt: stel dat we nu niets hadden, hoe zouden we Veenendaal dan inrichten? Zijn we bereid en in staat om niet alleen het bestaande te verbeteren, maar ook een beeld van de toekomst te vormen, en van daaruit te bedenken wat vandaag onze eerste stap is?

Ondernemerschap en innovatiekracht, creativiteit en realisme, betrokkenheid en voortvarendheid zijn nodig om de oplossingen van de toekomst te bedenken en te realiseren. Krachten van ondernemers, overheden en onderzoeks- en onderwijsinstellingen moeten worden geactiveerd en gebundeld. Samenwerking is onmisbaar.

Van overvloed naar schaarste

We gaan van een periode van overvloed naar een tijd van veel minder overvloed: schaarste aan (woon)ruimte, energie, grondstoffen, materialen, water, mensen, eigenlijk schaarste aan alles. Wat betreft de schaarste aan energie, grondstoffen en materialen geldt dat de lijn: grondstoffen-produceren-gebruiken-weggooien moet veranderen in de cirkel: grondstoffen-produceren-gebruiken-(grondstoffen-produceren)-(her)gebruiken. We gaan van een lineaire samenleving naar een circulaire samenleving. Alles behoudt zijn waarde, er is zo min mogelijk afval.

De aarde is een gesloten systeem, dus alles wat we onomkeerbaar omzetten in afval zijn we voor altijd kwijt. De toekomst is aan een circulaire samenleving en een circulaire economie.

Ook zullen we steeds meer zaken gezamenlijk gaan gebruiken en niet meer zelf in bezit hebben, denk aan deelauto's, gezamenlijk gebruik van gereedschap, etc. Circulariteit en duurzaamheid geven rentmeesterschap opnieuw grote betekenis.

Schaarste aan ruimte

Schaarste aan ruimte betekent dat wij ook Veendaal in de toekomst anders moeten inrichten, net als alle steden in Nederland. Ons ruimtegebruik wordt anders. Daarbij is het goed om naar steden te kijken waar veel mensen bij elkaar wonen. De auto gebruikt veel ruimte. Wat als die ruimte er niet meer is? Zullen we ons dan met openbaar vervoer, zelfrijdende auto's, robottaxi's of met drones gaan verplaatsen? Er is veel groen nodig, dus verticaal groen wordt belangrijk: langs wanden van huizen of in meerdere verdiepingen. Daktuinen, binnenruimten op verschillende

verdiepingen in een appartementencomplex en verticaal groen worden de standaard. Woningen zullen dan meer bovenop elkaar en minder naast elkaar worden gebouwd, en ze zullen wellicht kleiner worden. Wellicht bouwen we dan wel woningen bovenop bedrijven.

We hebben nu één maaiveld. Zullen we naar meerdere maaivelden boven elkaar gaan? Immers, de ruimte in horizontale richting is op, de ruimte in verticale richting niet. We moeten dus de grond in of de lucht in. De vraag wás of er ruimte is voor alles wat we nodig hebben, de vraag wórdt hoe alles wat we nodig hebben in de beschikbare ruimte wordt gepast.

Water wordt nu op ons dak opgevangen en via de regenpijp afgevoerd. In een gunstig geval is de regenpijp aangesloten op het regenwaterriool of op een regenton. Of ons dak is een groen dak. In de toekomst wordt het regenwater opgevangen en het blijft op het perceel. Het wordt op het dak of in de grond opgeslagen. Het wordt gezuiverd tot drinkwater en ook toiletten worden ermee doorgespoeld en het verticaal groen en de daktuinen worden ermee onderhouden. Kunnen we in het water dat we opvangen misschien algen of vissen kweken?

Verantwoord vooruit naar een digitale samenleving

We gaan van een fysieke samenleving naar een data-gedreven, digitale en gerobotiseerde samenleving. Doordat zaken steeds sneller en nauwkeuriger moeten zijn, worden steeds meer digitale technologieën ingezet zoals zoekmachines op internet, online winkelen, geautomatiseerde en gerobotiseerde productieprocessen en grote databestanden voor allerlei gebruik. Doordat er te weinig mensen beschikbaar zijn voor het werk dat er moet gebeuren (onder andere door vergrijzing), moet onze productiviteit flink omhoog. Ook moeten we goed nadenken over waarvoor we “echte mensen” nodig hebben en waarvoor niet.

Dat betekent dat veel activiteiten van mensen door technologieën worden overgenomen. Hier komen ook automatisering, robotisering en kunstmatige intelligentie om de hoek kijken. Daardoor zal de economie, ook in Veenendaal, in de toekomst anders zijn. Er zullen bedrijven verdwijnen en er zullen nieuwe bedrijven ontstaan. Ook het onderwijs zal anders zijn: andere vaardigheden zijn nodig.

Verantwoord vooruit naar een leefbare, sociale samenleving

Een belangrijke randvoorwaarde voor de SGP is dat er een leefbare, sociale samenleving is en blijft, ook in deze veranderende omstandigheden. Wat betreft de inrichting van de ruimte bijvoorbeeld is het belangrijk dat mensen zich veilig, gezond en thuis voelen. Het welzijn van onze inwoners en de zorg voor elkaar zijn en blijven belangrijk. Een samenleving, ingericht volgens de Bijbelse waarden en normen, blijft het doel van de SGP. Respect, omzien naar elkaar, rentmeesterschap, gerechtigheid, barmhartigheid, zorgzaamheid en verantwoordelijkheid laten de mens in vrede leven.

Verantwoord vooruit: Bijbels gefundeerd en praktisch

Zoals gezegd in het begin van dit hoofdstuk neemt de SGP haar verantwoordelijkheid, Bijbels gefundeerd en praktisch. De SGP steekt tijd en energie in onderwerpen waarbij het Veenendaal van de toekomst aan de orde is, zoals de Omgevingsvisie en de programmaplannen van circulariteit, energietransitie en klimaatadaptatie, de ontwikkelingen in het sociaal domein en de onderwijshuisvesting, gebruikmakend van kennis, innovatiekracht en ondernemerschap en van de goede kaders die de Bijbel ons aanreikt.

U leest hierover meer in dit verkiezingsprogramma.

1.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
VEILIG
VEENENDAAL**

De SGP pleit voor een nuchtere lokale politiek waarin we ons niet gek laten maken door internationale thema's, maar ons concentreren op lokale vraagstukken. Wij vertrouwen internationale kwesties toe aan hen die hierover gaan en focussen ons op de gemeentelijke situatie. Daar zijn genoeg zaken die aandacht vragen. Samen zorgen we voor een veilig Veenendaal. Enkele zaken waar de SGP lokaal in het bijzonder aandacht voor vraagt, zijn het toenemende wapenbezit en drugsgebruik onder jongeren en een versteviging van de algemene weerbaarheid van de Veense samenleving.

1.1. Criminaliteit

Criminaliteit komt in Nederland, en helaas ook in Veenendaal op steeds jeugdiger leeftijd voor. Om dit tegen te gaan dienen we als samenleving meer oog te hebben voor elkaar, maar ook door duidelijke grenzen te stellen. De jeugd is de meest kwetsbare doelgroep en daar dient onze focus dan ook te liggen. Het is zorgwekkend dat criminaliteit steeds vaker plaatsvindt bij de jongere doelgroep. Wapenbezit en –gebruik op middelbare scholen komt steeds vaker voor. Drugsgebruik en –dealing neemt niet alleen op middelbare scholen toe, maar komt ook steeds vaker voor op basisscholen. Zorgelijk is dat het toenemende gebruik van lachgas

en vapes steeds normaler wordt. De SGP pleit voor een actief ontmoedigingsbeleid van verslaving, in samenwerking met de scholen en andere maatschappelijke instellingen. Daarnaast moedigen wij beleid aan wat jongeren ontmoedigt om wapenbezit en –gebruik te verheerlijken. Tegelijkertijd zal ook duidelijk gemaakt moeten worden dat wapengebruik, ongeacht leeftijd, zwaar gestraft wordt. Graag stimuleren wij preventieve voorlichting op middelbare scholen over de gevaren voor de gezondheid en de risico's om in de criminaliteit te belanden. Tevens is regelmatige preventieve controle wenselijk, onder andere op scholen.

Een andere grote dreiging is die van online criminaliteit. Vooral online jeugdcriminaliteit zit enorm in de lift. Denk hierbij aan doxing en phishing. Jongeren zijn in de meest kwetsbare periode van hun leven hiervan in toenemende mate slachtoffer en dader. Veel op dit gebied is lastig op lokaal niveau aan te pakken, omdat het online plaatsvindt. SGP vraagt de gemeente om een preventief voorlichtingsbeleid op onze scholen omtrent deze relatief nieuwe vormen van criminaliteit.

1.2. Politie en handhaving

Handhaving begint in een gemeenschap. Waar de SGP het gezin ziet als de hoeksteen van de samenleving, zijn de buurtvader, de wijkmanager en de wijkagent dit in de Veense wijk. Hierbij is het belangrijk dat deze voldoende kennis en feeling hebben met de achtergrond van een wijk. Niet alleen zijn onze inwoners dan eerder bereid informatie te

delen, maar voelen ze zich ook veiliger en gehoord. Initiatieven om het maatschappelijk bewustzijn te vergroten, moeten worden aangemoedigd. Wat de SGP betreft, focussen we hierbij direct op wijken waar de maatschappelijke binding lager is, te denken valt aan het Schrijverspark of het Franse Gat. Naast meer 'blauw op straat' zien wij ook kansen voor meer (mobiel) cameratoezicht. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met de grenzen van de privacy.

1.3. VRU

Een grote speler binnen het veiligheidsdomein is de VRU (Veiligheidsregio Utrecht). De VRU is verantwoordelijk voor de coördinatie en uitvoering van crisisbestrijding in de veiligheidsregio. Daarnaast, niet minder belangrijk, zorgt zij voor het leveren van brandzorg. De VRU speelt ook een rol bij grootschalige incidenten. Te denken valt aan crisissen zoals grootschalige stroomstoringen of andere situaties die de samenleving ontwrichten. Vanuit de landelijke overheid komen er ook op dit gebied vanaf begin 2026 steeds meer verantwoordelijkheden bij de veiligheidsregio's te liggen. SGP ziet hierin graag dat de VRU assertief optreedt en op korte termijn werk maakt van het aanwijzen van centrale hulphubs. De onlangs nieuw opgeleverde brandweerkazerne verzekert de gemeente ervan in de toekomst kwalitatief goede brandzorg te kunnen blijven leveren. Wij pleiten ervoor om dit moment aan te grijpen om de brandweerkazerne meer te gaan positioneren als een centraal punt (hulphub) in crisissituaties.

Zorgen zijn er over de inzetbaarheid van brandweerpersoneel uit Veenendaal-Oost. Door de drukte op de Rondweg-Oost is het moeilijk voor hen om op tijd bij een uitruk te zijn. Als SGP zouden we hier graag een oplossing voor zien. Ook de toegankelijkheid van Veenendaal-Oost voor hulpdiensten vraagt aandacht.

1.4. Bedrijventerreinen

De SGP hecht veel waarde aan de veiligheid op onze bedrijventerreinen. Ondernemers en werk-

nemers moeten veilig hun werk kunnen doen. Het hierboven genoemde cameratoezicht kan wat ons betreft goed ingezet worden op de verschillende bedrijventerreinen en zo de veiligheid vergroten. Naast camera's op de grond willen wij ook kijken welke mogelijkheden dronesurveillance biedt. Hiermee is een klein aantal camera's nog meer flexibel in te zetten.

1.5. Verkeersveiligheid

Iedereen in Veenendaal moet zich gedurende elk tijdstip veilig voelen op straat. Goed verlichte verkeersaders en fietspaden zijn van groot belang. SGP stimuleert daarnaast maatregelen die het handhaven van overlastgevende vervoersmiddelen, zoals fatbikes en elektrische steps makkelijker maken.

1.6. Vuurwerk

Een positieve ontwikkeling vanuit de landelijke politiek is het toekomstige landelijke verbod op vuurwerk. Wij pleiten ervoor dat de politie zal zorgdragen om het naleven hiervan te waarborgen en een duidelijk en stevig handhavingsbeleid te realiseren, in het bijzonder in het geval van toebrengen van schade aan hulpverleners, burgers en/of dieren. Tenslotte pleiten wij voor het verhalen van door vuurwerkgebruik ontstane schade op de dader.

1.7. Veilig Thuis

Veiligheid is niet alleen iets in het openbare domein. De SGP wil ook dat elke Veenendaler zich veilig voelt achter de voordeur. Er moet bij contactmomenten met zorgverleners voldoende aandacht zijn voor signalen van mishandeling en misbruik. Daarnaast dient de gemeente, in samenwerking met regionale organisaties, zorg te dragen voor adequate opvang en (na)zorg. Te denken valt aan instanties als "Blijf van mijn lijf huis".

Concreet:

- ▶ De VRU moet de mogelijkheden voor brandweerpersoneel in Veenendaal-Oost beter waarborgen door snelle elektrische fietsen ter beschikking te stellen.
- ▶ De brandweerkazerne wordt gezien en ingericht als hulphub bij crisissituaties.
- ▶ De gemeente gaat met scholen in gesprek om beleid te creëren tegen het toenemende wapenbezit en -gebruik onder jongeren.
- ▶ De gemeente gaat actief drugsgebruik ontmoedigen en komt met een voorstel om het centrum rookvrij te maken.
- ▶ (Mobiel) cameratoezicht moet worden uitgebreid in risicogebieden en flexibel worden ingezet.
- ▶ Er komt een campagne waarbij een beroep gedaan wordt op de bijdrage van de Veenendaler als vrijwillige buurtvader.
- ▶ De gemeente leeft het landelijke vuurwerkverbod na. Onderdeel hiervan is het verhalen van aangerichte schade op veroorzakers.
- ▶ Er moet hard worden opgetreden tegen personen die dieren en/of mensen schade toebrengen.
- ▶ De gemeente ziet toe op goed verlichte fietspaden in minder dicht bewoonde gebieden en minderbelangrijke verkeersaders en onderzoekt de mogelijkheden van adaptieve verlichting.
- ▶ In Veenendaal moet iedereen vrijuit kunnen spreken - uiteraard respectvol en betrokken - zonder bang te hoeven zijn voor zijn veiligheid.
- ▶ De gemeente faciliteert preventieve voorlichting op de verschillende basis- en middelbare scholen omtrent online criminaliteit.

- ▶ De gemeente ontwikkelt handhavingsbeleid om overlast door fatbikes, elektrische steps en andere vormen van elektrische fietsen die overlast veroorzaken, tegen te gaan. De focus hierbij ligt op de verschillende winkelcentra in Veenendaal en andere gebieden met een hoge voetgangersdichtheid.
- ▶ De gemeente pakt verkeersveiligheid en drugsdealing op de parkeerplaats bij de McDonalds langs de snelweg aan door middel van doelgerichte steekproeven.

2.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
VEENENDAAL
MET ZORG
VOOR DE ANDER**

De overheid heeft de taak om te zien naar de kwetsbare medemens. Vanuit barmhartigheid helpt de overheid waar het nodig is. Dit doet zij niet alleen, maar samen met anderen. De gemeente biedt een vangnet waar dat noodzakelijk is en stimuleert zelfredzaamheid waar dat kan.

2.1. Welzijnswerk

Veel sociaal werk wordt in het informele netwerk gedaan. Denk dan aan mantelzorg, burenhulp, hulp binnen religieuze gemeenschappen, stichtingen en goede doelenorganisaties. Wat de SGP betreft, is deze netwerkzorg niet genoeg te waarderen. Honderden vrijwilligers zijn binnen deze netwerken actief, vaak onzichtbaar voor de gemeente. De SGP pleit voor een goed contact met de kerken (via het diaconaal platform), stichtingen en organisaties zodat er goede afstemming blijft tussen wat de gemeenschap doet en wat de gemeente zelf moet doen. Waar nodig stimuleert de gemeente het informele welzijnswerk omdat dit voor mensen die hulp nodig hebben veel meer 'eigen' voelt dan de formeel georganiseerde activiteiten. Dit kan door deskundigheidsbevordering, faciliteren van ontmoetingen en dergelijke.

Een deel van de Veenendalers valt echter (helaas) buiten deze informele netwerken of deze netwerken zijn niet toereikend voor de zorgbehoefte. Daar komt dan de gemeente in beeld. In Veenendaal is het welzijnsbeleid voor een groot deel in uitvoering gegeven aan Veens Welzijn. Wij pleiten voor een heldere opdracht met concrete resultaatafspraken richting deze organisatie, zodat de gemeente en raad concreter kunnen sturen op het welzijnsbeleid en er geen overlap ontstaat met wat andere organisaties (kunnen) doen. Ook moet de impact van de inzet opwegen tegen de investering.

Het beleid om wijkgericht te werken, heeft de steun van de SGP. Deze aanpak bevordert de gemeenschapszin in de wijk, zoals het naar elkaar omzien. Ook kunnen de welzijnswerkers zicht krijgen op de mensen binnen de wijk die problemen

hebben of overlast veroorzaken. Een intensieve ketenaanpak met zo min mogelijk 'schootjes' en met stevige regie tussen wijkteams, vrijwilligersorganisaties, buurtvaders, wijkagenten, scholen en politie bepaalt het succes.

De waardering voor alle mantelzorgers en vrijwilligers in Veenendaal moet regelmatig naar voren komen. Dit kan door ze in het zonnetje te zetten, hen toe te rusten en voor te lichten, maar ook door vrijwilligersorganisaties actief te betrekken bij het gemeentelijke sociale beleid. We zijn blij dat er mogelijkheden zijn gekomen voor respijtzorg, waarbij de mantelzorger de zorg tijdelijk aan professionals kan overlaten. Dit kan nog uitgebreid worden voor mensen met een WLZ-indicatie.

2.2. Toegankelijke overheid

Toegankelijkheid van de overheid is voor de SGP een belangrijk thema. We pleiten daarom voor een overheid met lage drempels. Het liefst zou de SGP een centraal gelegen warm inlooploket gerealiseerd zien op een toegankelijke plek in het centrum van Veenendaal, bijvoorbeeld in de cultuurfabriek waar(kwetsbare) inwoners informeel terecht kunnen voor een (zorg)vraag en vrijwilligers zich kunnen opgeven. Dit loket is dan de eerste opvang en heeft een belangrijke signaalfunctie. Dit kan dan (gedeeltelijk) in de plaats komen van de wijkgerichte voorzieningen.

Ook pleit de SGP voor toegankelijke communicatie. Belangrijk is dat de geboden informatie begrijpelijk is voor de doelgroep. Dit geldt zowel voor communicatie vanuit de gemeente naar individuele inwoners als via de openbare communicatiekanalen. Ook worden inwoners bereikt die niet digitaal vaardig zijn.

2.3. WMO

De gemeente heeft de taak om te zorgen dat iedereen meedoet met deze samenleving. Wettelijk wordt dit mogelijk gemaakt door de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). De SGP pleit voor een gemeente die actief stuurt op het inzetten van het informele netwerk. Een eerlijk, open en

daarmee een 'sturend' keukentafelgesprek is daarom van belang, ook over de financiële draagkracht. Ook moet de gemeenterekening houden met de identiteit van de zorgvrager en zorgen voor een identiteitsgebonden aanbod van zorg. Een flexibele maar tegelijk soms sturende houding van de gemeente is nodig. Het belang van de zorgvragers moet goed gewaarborgd worden door het faciliteren van een positief-kritische WMO-raad en gratis onafhankelijke cliëntondersteuning. De kosten voor de schoonmaakondersteuning zijn fors voor de gemeente Veenendaal. Wat ons betreft moet de gemeente alert blijven op creatieve mogelijkheden om deze kosten bij te stellen.

2.4. Jeugdzorg

Een goed gezin is het halve werk. Veilige en stabiele gezinssituaties zijn van levensbelang voor het welzijn van onze jongeren. Ouders hebben daarbij de eerste verantwoordelijkheid, maar ook de sociale omgeving is belangrijk. Familieleden, maar ook het netwerk van vrienden of van een kerk kunnen hier een goede rol bij spelen, evenals de school. De gemeente moet er alles aan doen om ouders te ondersteunen in de opvoeding. Dit werkt preventief en beperkt de kostenontwikkeling in de jeugdzorg. Helaas zien we dat de kosten voor de jeugdzorg alleen maar stijgen. Eén op de zeven jongeren in Nederland maakt gebruik van jeugdhulp, een zorgelijk aantal. En dit aantal neemt langzaam toe. Welke maatregelen ziet de SGP voor zich om dit te verminderen?

- ▶ Het investeren in stabiele ouderrelaties werkt preventief. De SGP zou daarom meer aandacht willen voor ouderrelaties, bijvoorbeeld door het faciliteren van een relatieloket en de mogelijkheid van mediation. Echtscheidingen moeten worden ontmoedigd en vechtscheidingen zoveel als mogelijk voorkomen.
- ▶ Een intensieve ketenaanpak tussen alle betrokkenen helpt om grotere problemen te voorkomen. Duidelijk moet zijn wie de regie heeft. Daarbij mogen duidelijke keuzes gemaakt worden.
- ▶ De gemeente stimuleert inwoners om pleegkinderen op te nemen en zorgt daarbij voor goede begeleiding en ondersteuning.
- ▶ Er zullen keuzes moeten worden gemaakt in wat de gemeente kan aanbieden en wat niet. De SGP wil het jeugdzorgbudget niet onnodig laten oplopen en legt de prioriteit bij langdurige zware jeugdzorg. De gemeente moet daarnaast eerlijk naar zorgtrajecten kijken. Zorg die niet werkt, dient gestopt te worden. Tenslotte richt de gemeente zich bij de focus op het bieden van jeugdzorg op de domeinen die grenzen aan jeugdzorg. Voor de SGP is het gezin hierbij van groot belang.
- ▶ Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) krijgt

een belangrijke toegangs- en regiefunctie om (aanvullende) hulpvragen te coördineren. Duidelijk moet zijn wie de regie heeft zodat voorkomen wordt dat het hulpvrager van de één naar de ander gestuurd wordt.

- ▶ De SGP ziet waarde in een beweging van 'redden' naar 'helpen', wat inhoudt dat het niet altijd nodig is om jongeren te redden, maar vooral om de omgeving te helpen om de jongere heen te staan. Het is normaal dat een jongere een periode wat minder goed in zijn vel zit. Dat is nog niet direct reden voor een kostbaar hulpverleningstraject. Bovendien zijn er vaak andere interventies mogelijk of ligt de oorzaak niet in de jongere maar in de sociale omgeving.

Dit alles zal niet voldoende zijn om de groeiende problematiek te verminderen. We zien een maatschappij die op drift is geraakt, dit geeft geen positief toekomstbeeld. We komen er steeds meer achter dat het leven volgens Bijbelse waarden voor rust zorgt in gezinnen en daarmee in de maatschappij

2.5. Participatie, werk en inkomen

Werken is belangrijk voor mensen, of dat nu betaald of onbetaald is. De gemeente moet zoveel mogelijk stimuleren dat mensen aan het werk kunnen. Mensen die dat echt niet kunnen, ontvangen een uitkering. Een uitkering is dus een vangnet, geen hangmat.

De gemeente werkt nauw samen met scholen, werkgevers en het sociale werkbedrijf IW4 zodat gepast werk kan worden aangeboden. Ook werkt de gemeente samen met het bedrijfsleven en met ROC's, zodat leerwerkplekken worden georganiseerd om de jeugdwerkloosheid terug te dringen. Mensen die een uitkering ontvangen, mogen wat de SGP betreft daar iets voor terugdoen, bijvoorbeeld in de vorm van vrijwilligerswerk of een werkervaringsplek. Alleenstaanden met jonge kinderen of degenen die intensief mantelzorg verlenen, moeten vrijgesteld worden van een sollicitatieplicht. Op deze manier komt de unieke ouder-kindrelatie niet onder druk te staan.

Wanneer inwoners in de schulden terecht komen, moet de overheid klaarstaan om te helpen. Daarbij is oog voor de bredere problematiek die vaak meespeelt. Het Budgetloket en (vrijwilligers)organisaties als Schuldhulpmaatje, Humanitas en Veens Welzijn zijn goede initiatieven. Belangrijk is preventie, bijvoorbeeld door voorlichting op scholen. Ook hier speelt de laagdrempeligheid van de overheid een rol.

De SGP is van oudsher een partij die een ruimhartig minimabeleid ondersteunt, waarin actieve armoedebestrijding, (gedeeltelijke) kwijtschelding van gemeentelijke schulden, verlenen van bijzondere bijstand en ziektekostenverzekering voor minima een plek krijgen. Organisaties die armoede en eenzaamheid bestrijden, verdienen steun en waardering van de gemeente. Denk dan aan de Voedselbank, Repair Café, Stichting Present, Hulp in de Praktijk (HIP), Leger des Heils en Stichting Vluchtelingenwerk. Waar mogelijk wordt samengewerkt.

Ook hulp aan bijzondere vluchtelingen zoals via het platform Veenendaal voor Oekraïners is een aandachtsgedebied voor de gemeente. Statushouders moeten een goede inburgering krijgen. De nieuw te realiseren opvanglocatie aan de Wageningse laan ziet de SGP als een barmhartige oplossing. Wel moet goed gemonitord worden of er geen (overlast)problemen ontstaan. In dat geval mag er streng worden opgetreden.

Concreet:

- ▶ Goed contact met de diaconieën van de kerken en met andere vrijwilligersorganisaties.
- ▶ Duidelijke afspraken met welzijnsorganisaties over de output. Meer regie vanuit de gemeente op de opdracht richting Veens Welzijn.
- ▶ Intensievere ketenaanpak met stevige regie vanuit de gemeente of hulpverlening, waarbij ook de Onderwijsinspectie sneller betrokken wordt.
- ▶ Stimuleren van een toegankelijke overheid door het realiseren van een warm inlooploket op een centrale plek in Veenendaal.
- ▶ Concrete waardering en aandacht voor vrijwilligers en mantelzorgers op verschillende manieren.
- ▶ Meer investeren in stabiele gezinssituaties, voorkomen van (v)echtscheidingen, onder andere door het faciliteren van een relatie-loket
- ▶ Scherpe keuzes maken in het aanbod van de jeugdzorg. Prioriteit leggen bij langdurige, zware jeugdzorg. De beweging maken van 'redden' naar 'helpen'.
- ▶ Meer inzet voor preventieve activiteiten om schulden te voorkomen.
- ▶ Ruimhartig minimabeleid vanuit de zorg voor de kwetsbare naaste realiseren.
- ▶ Streng optreden door politie en gemeente bij eventuele overlast rond opvanglocaties.

Organisaties die armoede en eenzaamheid bestrijden, verdienen steun en waardering van de gemeente.

3.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
RUIMTELIJK
LEEFBAAR
VEENENDAAL**

De mens woont op de aarde, die door God is geschapen. De aarde is niet van ons. Wij bewonen de aarde als rentmeesters om die te bouwen en te bewaren (Genesis 2:15). Wij moeten zorg dragen voor de aarde waarop wij wonen en ook verantwoordelijkheid nemen voor een gezonde leefomgeving. Zorgvuldig zijn en verantwoordelijkheid nemen is de kern voor een leefbaar Veenendaal. De SGP vertaalt dit in de keuzes die gemaakt moeten worden wat betreft woningbouw, mobiliteit, groen en dergelijke thema's.

3.1. Woningbouw

De komende jaren moeten we goede afwegingen maken wat betreft de woningbouw. Er liggen grootse plannen om extra woningen toe te voegen in en rondom Veenendaal. Dit is nodig omdat de woningnood groot is, ook in Veenendaal en omstreken. Hierbij moeten we niet enkel huisvesting voor jongeren bouwen, maar juist ook levensloopbestendige woningen. Dat is tevens nodig om te voorzien in de woonbehoefte van de toekomst.

Wat de SGP betreft zoeken we creatief naar manieren om woningen toe te voegen voor alle doelgroepen. We denken daarbij ook aan het splitsen van eengezinswoningen. Belangrijk voor de SGP is dat we vooral bouwen aan gemeenschappen. Laten we daarom de voorzieningen voor opgroeiende jeugd niet vergeten. In Veenendaal Oost zie je een prachtige nieuwe wijk die echter wel een jongerenontmoetingsplek mist.

Daar hoort ook een gezonde leefomgeving bij. Voor de SGP is het een belangrijke randvoorwaarde voor woningbouw dat we onze omgeving gezond en fijn kunnen houden. Groen, water, voorzieningen en ruimte voor mobiliteit moeten mee geprogrammeerd worden in de ontwikkeling van Veenendaal. Daarbij moeten we zorgvuldig omgaan met de beperkte ruimte want het is alleen goed wonen in een goede leefomgeving. Dit vraagt dus om realisme en balans!

Dat geldt ook voor het bouwen buiten de gemeentegrenzen van Veenendaal bij de Klomp, Rhenen en Renswoude. Wij zien hier goede mogelijkheden, mits de kwaliteit van de leefomgeving blijft behouden en goede bereikbaarheid blijft gewaarborgd. Wat de SGP betreft, neemt Veenendaal het initiatief richting de buurgemeenten om hier (financieel) gezond te gaan ontwikkelen.

3.2. Mobiliteit

Veenendaal is een dichtbevolkte gemeente. Dat betekent veel verkeersbewegingen. In woonerven wordt (te) hard gereden. De door inwoners ervaren onveiligheid moeten we serieus nemen. Inwoners en gemeente moeten samen op zoek naar proportionele snelheidsverlagende maatregelen. Ook moet er meer aandacht zijn voor gevaarlijke oversteekplaatsen zoals op de Prins Bernhardlaan.

Een groot frustratiepunt is de drukte op de rondwegen. Zowel het verkeer op de Rondweg-Oost als op de Rondweg-West staat regelmatig vast. De nieuwe wijk Groenpoort in Veenendaal-Oost en andere nog te realiseren woningen (denk aan Het Ambacht) zorgen voor een toenemende druk op de rondwegen. De SGP pleit voor een proactieve aanpak vanuit de gemeente richting provincie Utrecht en Rijk om zo snel mogelijk te komen tot het verbreden van de hele Rondweg-Oost tot een vierbaansweg met een ongelijkvloerse kruising.

In Veenendaal-Oost is een bijkomend probleem dat er in de spitsuren veel verkeer van buiten de wijk komt in verband met de scholen. De SGP pleit ervoor dat de scholen zoveel mogelijk een wijkgericht toelatingsbeleid voeren zodat dit probleem zoveel mogelijk wordt voorkomen.

3.3. Groen

Een belangrijk ingrediënt voor een leefbaar Veenendaal is groen. Het speelt een grote rol in onze gezondheid. Deze functie, of waarde, van beplanting (bijvoorbeeld: verkoeling, biodiversiteit, verfraaiing, etc.) wordt sterker naarmate de beplanting ouder wordt. Dit vraagt om een lange

termijnvisie. Daarom is het belangrijk dat we een duidelijk beleid voeren voor de lange termijn. Zo voorkomen we kapitaalvernietiging en bouwen we aan een robuuste leefomgeving.

Dit betekent ook dat we het groenonderhoud goed op orde moeten hebben. Daardoor verzilveren we het nut van groen. Voor inwoners ontstaat een fijne en gezonde leefomgeving, de biodiversiteit wordt vergroot en de stad wordt gekoeld. Om dit te bereiken, moeten we creatief zijn in het uitvoeren van het groenonderhoud. Vakmensen zijn schaars en de kosten zijn fors. We zijn daarom voorstander van samenwerking met bijvoorbeeld de bedrijventerreinen en inwoners. Verantwoordelijkheidsgevoel is de basis voor kwaliteit.

Verantwoordelijkheidsgevoel is de basis voor kwaliteit.

Bij het onderhoud wordt gekeken naar het type groen én de functie van dat groen. Een gazon wordt strak gemaaid en netjes bijgehouden zodat het goed gebruikt kan worden. Een kruidenvegetatie wordt met ecologische kennis gemaaid en ontwikkeld zodat het maximaal bijdraagt aan de biodiversiteit. Een plantvak wordt zorgvuldig onderhouden en ligt er netjes bij zodat het bijdraagt aan het welbevinden van inwoners. Zinloze gazons, (half)lege plantvakken en ongebruikte verharding moeten worden omgevormd.

Op deze manier loont het om te investeren in groen. Deze investeringen verdienen zich terug in een gezonder Veenendaal, dalende zorgkosten en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Concreet:

- ▶ Binnen de huidige bebouwde kom streven we naar een gezonde balans tussen bouwen, bereikbaarheid en vergroening.
- ▶ Bouwen doen we ook voor ouderen, zodat de doorstroom in de verhuisketen op gang kan komen.
- ▶ Voorzieningen en overdekte ontmoetingsplekken voor opgroeiende jeugd worden gefaciliteerd, ook in bestaande wijken zoals Schrijverspark en Veenendaal Oost.
- ▶ We willen werken aan ruimte voor groen en water voor een gezonde stad op de lange termijn. De focus daarbij ligt op een robuuste groenstructuur met gezonde bomen.
- ▶ We zijn voor het bouwen buiten Veenendaal om zo binnen de bebouwde kom meer te kunnen focussen op groen en water: win-win.
- ▶ De SGP pleit voor het opstellen van een gedegen plan om de autobereikbaarheid te verbeteren, waarbij er aandacht is voor het behoud van belangrijke groenstructuren.
- ▶ Als we plannen maken voor meer groen en water, moeten we daarin ook investeren.

4.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
FINANCIIEEL
GEZOND
VEENENDAAL**

De SGP staat voor een verantwoord en gezond financieel beleid, waarbij de inkomsten in evenwicht zijn met de uitgaven. Het gaat bij de gemeente net als bij ons thuis: als we meer uitgeven dan er binnenkomt, gaat het vroeg of laat fout. Om regelmatig het gemeentelijke huishoudboekje goed tegen het licht te houden, is noodzakelijk en gezond. Er ontstaat een probleem als de uitgaven van de gemeente structureel hoger zijn dan de inkomsten. Dat gaat ten koste van onze reserves, van onze spaarpot. Deze is dan op een gegeven moment leeg. Bovendien gaat het om inkomsten die door de inwoners zijn opgebracht. Voor de SGP is dit een extra reden voor een gezond financieel beleid. Dan alleen kan Veenendaal financieel verantwoord vooruit!

4.1. Bezuiniging

De gemeente Veenendaal bevindt zich in een financieel uitdagende periode. Een groot deel van de inkomsten van de gemeente is afkomstig van de landelijke overheid. Deze inkomsten zijn voor de komende jaren lager dan waar we op rekenden. Tegelijkertijd zijn de kosten, zoals bijvoorbeeld voor de Jeugdzorg, hoger dan verwacht. Ook heeft de gemeente plannen om grote investeringen te doen. Hierdoor zijn de geplande uitgaven hoger dan de inkomsten en moeten we maatregelen nemen om ons huishoudboekje op orde te houden. Dat vraagt moed om te kiezen!

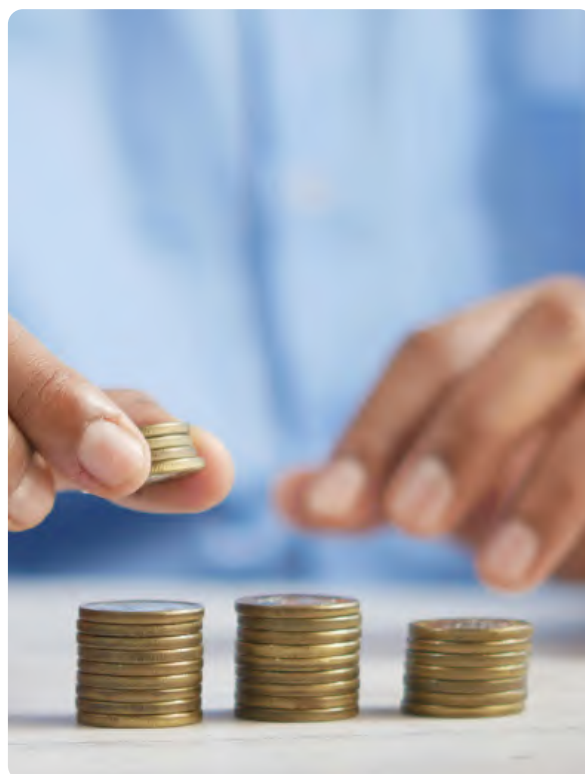
4.2. Verantwoord vooruit vraagt duidelijke keuzes

Als de geplande uitgaven hoger zijn dan de inkomsten, dan moeten we duidelijk zijn: er moet worden gekozen. Kiezen kan pijn doen en daarover moeten we eerlijk zijn naar onze inwoners: niet alles kan en zeker niet alles kan tegelijk. En bij al onze uitgaven en investeringen (de gemeente Veenendaal heeft een stevig investeringsprogramma voor de komende jaren!) laten we niet alleen zien wat de kosten op

korte termijn zijn maar ook wat die op lange termijn zijn. De SGP wil dat de financiële gemeentelijke documenten, zoals de Kadernota, de Programmabegroting en de Jaarrekening, niet alleen voor het komende jaar maar zeker ook voor vijf tot tien jaar daarna, een duidelijk en realistisch beeld geven van de financiële stand van zaken, zodat niemand nu en in de toekomst voor verrassingen komt te staan. Onze inwoners hebben recht op duidelijkheid en op een eerlijk verhaal.

4.3. Investeringen

Een vitale samenleving, nu en in de toekomst, heeft voortdurend investeringen nodig. Denk aan de ontwikkeling van woonwijken en bedrijventerreinen, onderwijshuisvesting en jeugdzorg, duurzaamheid en leefomgeving. De SGP wil verantwoord vooruit naar een vitale samenleving en benadrukt daarbij een actieve, besluitvaardige houding en het maken van duidelijke, verantwoorde keuzes. De investering in een nieuw theater is in dit licht een financieel onverantwoorde investering, die jarenlang een groot beslag op onze middelen legt.

4.4. Lasten naar draagkracht

Wie profiteert van een voorziening, levert een redelijke bijdrage in de kosten. De minima, de mensen met een smalle beurs, worden ontzien maar tegelijkertijd worden niet alle lasten op de sterkste schouder gelegd. De lasten worden op een evenredige en eerlijke manier verdeeld. De overheid kan een bijdrage leveren aan een voorziening, maar allereerst wordt gekeken of financiering uit andere bronnen (waaronder giften, abonnementen, vrijwilligerswerk) mogelijk is.

4.5. Subsidies

Het subsidiëren van organisaties, verenigingen of instellingen is bedoeld om het publiek belang te ondersteunen en moet aansluiten bij de kerntaken van de gemeente. Het subsidiebeleid stimuleert het eigen ondernemerschap, en de overheid draagt alleen bij in de kosten die niet zelf (volledig) kunnen worden opgebracht. We gaan uit van strikt en adequaat financieel toezicht op en tijdige en transparante financiële verslaglegging over gesubsidieerde instellingen.

De identiteit van de subsidieontvanger mag geen reden maar ook geen belemmering zijn om te subsidiëren.

Concreet:

- ▶ Het verlagen van uitgaven van de gemeente gaat vóór het verhogen van belastingen en heffingen voor inwoners en ondernemers.
- ▶ De gemeentelijke schulden en verplichtingen, met de bijbehorende begrippen als schuldquote en solvabiliteit, blijven binnen veilige grenzen. Als we onverhoopt in 'verhoogd risico' terecht komen, nemen we maatregelen om dit risico te verlagen naar minstens een neutraal niveau.

- ▶ Investerings en uitgaven worden alleen gedaan als ook de kosten op de langere termijn op een verantwoorde manier kunnen worden betaald.
- ▶ Er wordt niet eerder besloten en overgegaan tot grote investeringen en uitgaven dan nadat een integrale afweging heeft plaatsgevonden waarin keuzes zijn gemaakt, prioriteiten zijn gesteld en een fasering is vastgesteld.
- ▶ Investerings in bijvoorbeeld Jeugdzorg en Onderwijshuisvesting, en ook in een goede kwaliteit van onze leefomgeving, vragen veel geld, op de korte én op de lange termijn. Onze financiële middelen zijn beperkt, op de korte termijn én op de lange termijn. Dat vraagt keuzes. De investering in een nieuw theater is in dit licht een financieel onverantwoorde investering.
- ▶ We streven jaarlijks naar een heldere, inzichtelijke, solide en sluitende program-mabegroting en meerjarenraming.
- ▶ De financiële gemeentelijke documenten, zoals de Kadernota, de Programmabegroting en de Jaarrekening, geven niet alleen voor het komende jaar maar zeker ook voor vijf tot tien jaar daarna een realistisch beeld van de financiële stand van zaken.
- ▶ De reserves en voorzieningen zijn voldoende om in economisch moeilijker tijden de voorzieningen voor onze kwetsbare inwoners op niveau te kunnen houden. Dit voorkomt dat zij én door een verslechterende economie én door noodzakelijke bezuinigingen van de overheid worden getroffen.

5.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
CULTUREEL
EN SPORTIEF
STERK
VEENENDAAL**

Cultuur en (cultuur)historie zijn van groot belang voor de SGP. De gemeente heeft hierbij een stimulerende en faciliterende rol in het aanbieden van evenementen en activiteiten.

5.1. Cultuur

De SGP ziet aandacht voor cultuur als een groot belang voor onze samenleving. Als gezinspartij staan wij van harte open voor gezellige activiteiten die de sociale cohesie bevorderen, mits rekening gehouden wordt met omwonenden. Te denken valt aan de verschillende muziekverenigingen en koren die Veenendaal kent of kleinschalige kunst- en historische tentoonstellingen. De gemeente moet dan ook binnen kaders individuen, scholen en bedrijven de ruimte geven voor het ontplooiën van culturele activiteiten. Hierbinnen hoort ook nadrukkelijk aandacht voor de historie van Veenendaal. Bij grotere evenementen/locaties geldt wat de SGP betreft wel het profijitbeginsel: wie gebruikt, betaalt een redelijke bijdrage. We pleiten hierbij voor beleid dat rekening houdt met financieel kwetsbare inwoners. En met een strenge handhaving op de geluidsnormen.

De SGP hecht veel waarde aan lokaal erfgoed. De afgelopen jaren hebben wij ons met succes ingezet voor lokaal erfgoed. Maar er was ook inzet op recreatie, bijvoorbeeld de oproep voor een goede samenwerking met Landgoed Prattenburg of aandacht voor kanovaartroutes. Wij zullen dit ook in de toekomst blijven stimuleren.

5.2. Theater

SGP blijft tegen het nieuwe theater. Niet alleen zijn er vanuit onze partij principiële bezwaren tegen bepaalde programmering, de afgelopen periode is gebleken dat de bouw van een theater financieel niet realistisch is. Zeker niet gezien de onzekere financiële toekomst. Investeren in het theater gaat ten koste van andere investeringen binnen de samenleving zoals de jeugdzorg of onderwijs-huisvesting. De maatschappelijke impact van het theater is gering. Er wordt vanuit de gemeente veel in geïnvesteerd maar desondanks trekt het theater relatief weinig unieke lokale bezoekers. Belangrijker nog, wij zien investeren in een groots theater niet als een taak van de overheid. Tenslotte constateren wij dat het aan cultureel ondernemerschap ontbreekt rondom dit thema. Er zijn in Veenendaal goedkopere, door ondernemers gerunde alternatieven die voor een groot deel de behoefte kunnen vervullen (zoals De Basiliek). Het feit dat voor het huidige theaterplan geen ondernemers zijn opgestaan, is voor ons reden genoeg om aan de economische haalbaarheid te twijfelen.

5.3. Sport en recreatie

Als christelijke partij zien wij een goede verzorging van het lichaam als een taak van elke christen. Dit betekent dat we ons lichaam niet moeten vergiftigen of volstoppen met allerlei ongezonde en/of verslavende middelen. Het betekent ook dat wij sport als van belang zien. De gemeente bevordert dat goede faciliteiten en accommodaties daaraan een bijdrage kunnen leveren. Sport en recreatie hebben niet alleen een individuele functie, ze werken ook samenbindend. Waar gemeenschappen verdwijnen, heeft voor veel mensen de vereniging een grote sociale functie. Ouderen en gehandicapten verdienen hierbij speciale aandacht. Ook is het belangrijk dat er voldoende trapveldjes voor de jongeren zijn.

Concreet:

- ▶ De gemeente waarborgt ruime kaders waarbinnen individuen, scholen en bedrijven de ruimte hebben voor het ontplooiën van culturele activiteiten.
- ▶ Bij grotere evenementen hanteert de gemeente het profijtbeginsel. Hierbij wordt vanzelfsprekend rekening gehouden met financieel kwetsbare inwoners.
- ▶ De gemeente ziet af van het met gemeentegeld bouwen van een nieuw theater en focust op een alternatieve invulling van het perceel, bijvoorbeeld voor woningbouw.
- ▶ De gemeente zet in op spilorganisaties als SSV (Stichting Sportservice Veenendaal) voor het centraal aansturen en faciliteren van sport en bewegen in Veenendaal.
- ▶ De gemeente zorgt voor een goede verspreiding van sportlocaties door heel Veenendaal.
- ▶ De gemeente moedigt ondernemers en burgers aan om, behalve op zondag, individuele en collectieve sportevenementen op te zetten (bijv. Avondvierdaagse, Rondje Heuvelrug).
- ▶ De gemeente zet met SSV in op een voldoende aanbod aan recreatieve activiteiten voor ouderen en gehandicapten.
- ▶ De gemeente ontwikkelt een concreet plan om samen met de horeca en Winkelstad Veenendaal het centrum rookvrij te maken.
- ▶ De gemeente stimuleert recreatie op en rondom lokaal erfgoed. Denk hierbij aan kanoroutes in de Grift en mogelijkheden voor recreatie op en rondom Landgoed Prattenburg.

6.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
EDUCATIEF
VEENENDAAL**

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Onderwijs is daarom van groot belang. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om goede huisvesting te faciliteren en heeft een rol bij passend onderwijs, leerlingenvervoer, tegengaan van onderwijsachterstanden en toezicht op de leerplicht. De vrijheid van onderwijs is daarbij voor ons absoluut leidend: de vrijheid van ouders voor levensbeschouwelijke keuzes is cruciaal.

6.1. Onderwijshuisvesting

Veenendaal staat voor een flinke uitdaging, de groeiende bevolking vraagt om onderwijslocaties. In de achterliggende jaren zijn plannen vertraagd. Veel schoolgebouwen moeten in de komende jaren vervangen worden, zoals vastgelegd in het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2025. Omdat de budgetten niet oneindig zijn, vraagt dit om scherpe keuzes. En zelfs dan zal het moeilijk zijn om de basale ambities te halen. We staan voor goede duurzame huisvesting, met waar mogelijk flexibiliteit. Scholen en andere organisaties kunnen in één gebouw. De gemeente houdt in alle gevallen rekening met de brede diversiteit aan achtergronden en levensbeschouwingen.

6.2. Schoolpleinen

De SGP pleit voor open en groene schoolpleinen zodat deze ook in de wijk een sociale en educatieve functie kunnen vervullen. Dit betekent dat er goede afspraken zijn met de schoolbesturen over schoolhekken die ook in de vakanties open zijn. We begrijpen het als scholen een hek plaatsen om vandalisme of hangjongeren tegen te gaan, maar waar het mogelijk is, stimuleren we scholen een omheining te plaatsen in plaats van een hek.

De Nederlandse overheid mag nooit weggijken van haat en bedreiging tegen Joden, maar moet daar krachtig tegen optreden.

6.3. Leerlingenvervoer

Verder willen we de ruime mogelijkheden voor leerlingenvervoer behouden. Dit geeft ouders de mogelijkheid om onderwijs te kiezen dat past bij de eigen levensovertuiging. Wel stimuleren we hierin de zelfredzaamheid van de leerlingen door hen waar mogelijk met het openbaar vervoer te laten reizen.

6.4. Taal en lezen

Ook laaggeletterdheid en taalachterstanden wil de SGP effectief aanpakken. Het stimuleren van leesgedrag kan de gemeente actiever stimuleren.

6.5. Passend onderwijs

Ook Veenendaal kent een groeiende groep leerlingen waar geen passende onderwijsplek voor is. Wij pleiten voor een intensieve ketenaanpak, waarin de problematiek van thuiszitters breed benaderd wordt. Een voorziening voor thuiszitters in het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs stimuleren we als SGP. Een onderdeel van de ketenaanpak is dat de Onderwijsinspectie door de

gemeente sneller betrokken kan raken wanneer er kwaliteitsproblemen op een school geconstateerd worden. Uitstekende regiovoering kan de wachtlijsten verder verminderen. Ook pleit de SGP ervoor om de jeugdhulp zo dicht mogelijk bij of in de school te organiseren. Preventieve programma's die dit stimuleren, moeten meer mogelijk worden. De kortdurende of langdurende zorg die geleverd wordt, moet passen bij de identiteit van de ouders.

6.6. ICT-stad

Veenendaal heeft de ambitie om de status van ICT-stad te verstevigen (zie ook het hoofdstuk over economie). Dit betekent ook iets voor het onderwijs. Sowieso is een doorlopende leerlijn ICT vanaf het basisonderwijs tot aan de universiteit belangrijk evenals een goede verbinding tussen scholen en bedrijven. Stimuleringsprogramma's voor techniek in het onderwijs kunnen door de gemeente actiever gefaciliteerd worden. Maar ook zijn goede vervoersverbindingen nodig tussen Veenendaal en de Wageningen Universiteit, alsook de ICT-campus in Veenendaal en de Christelijke Hogeschool Ede.

Concreet:

- ▶ Het beleid onderwijshuisvesting is realistisch en haalbaar. De SGP ziet liever minder ambities dan onhaalbare ambities. Voorkomen moet worden dat teleurstelling ontstaat doordat plannen vertragen. Goede kwaliteit is belangrijk, maar soberheid en doelmatigheid is het uitgangspunt.
- ▶ Onderwijshuisvesting moet betaalbaar blijven. Deze zal toch al forse investeringen vragen. Dit vraagt financieel scherpe keuzes en een goede afstemming met schoolbesturen over prioritering. Waar nodig doen we als gemeente aan voorfinanciering (we stellen alvast geld ter beschikking op basis van verwachte groei).
- ▶ Investeringen in het gespecialiseerd onderwijs steunen we. Hiermee wordt het mogelijk dat het speciaal onderwijs structureel meer leerlingen kan inschrijven.
- ▶ Zorg voor creativiteit en flexibiliteit in schoolgebouwen, en combinaties met diverse (wijk)functies stimuleren we. Ook moeten er mogelijkheden zijn om bijvoorbeeld kantoren om te bouwen tot onderwijslocaties wanneer dat nuttig is.
- ▶ De bouw van scholen willen we waar mogelijk circulair en duurzaam uitvoeren, met aandacht voor een goed binnenklimaat. De schoolpleinen zijn het liefst toegankelijk en met veel groen zodat ze een samenbindende functie in de wijk krijgen.
- ▶ Wij staan achter het beleid om in een schoolgebouw meerdere 'partijen' te huisvesten. Dit kunnen dan welzijn- of kinderopvangorganisaties zijn en/of meerdere scholen. De gemeente moet wel stevig regie voeren op de vormgeving van deze samenwerking zodat het niet vertragend werkt.

- ▶ Mogelijkheden voor leerlingenvervoer van en naar het gespecialiseerd onderwijs blijven bestaan.
- ▶ Het actief blijven stimuleren van leesgedrag bij (jonge) kinderen en het behouden van subsidies aan peuterspeelzalen zonder voorschoolse educatie.
- ▶ Sneller betrekken van de Onderwijsinspectie bij kwaliteitsproblemen op scholen, zeker als het om de veiligheid van leerlingen gaat, is nodig.
- ▶ Jeugdhulp zo dicht mogelijk bij/in de school organiseren en preventieve programma's stimuleren.
- ▶ Veenendaal als ICT-stad bij het primair onderwijs laten beginnen en dit actief stimuleren.

7.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
ECONOMISCH
STERK
VEENENDAAL**

Ondernemingen, groot en klein, zijn een onmisbaar onderdeel van onze Veense samenleving. Zij zorgen voor werkgelegenheid en daarmee voor een inkomen voor onze inwoners. Daarmee kunnen onze inwoners, ondernemers en werknemers, voor hun levensonderhoud zorgen, en voor hun gezin, familie, kerk, vereniging en tal van andere zaken. Kennis, innovatiekracht en ondernemerschap zijn sterk in Veenendaal en zorgen voor een onmisbare vitale economie. Ondernemers verdienen de steun van de gemeente Veenendaal, vindt de SGP.

7.1. Ondernemerschap in Veenendaal

Veenendaal heeft ondernemers veel te bieden: goede bereikbaarheid, een centrale ligging, kwalitatief goede bedrijventerreinen, een goed georganiseerd bedrijfsleven, gekwalificeerde arbeidskrachten en een goed voorzieningenniveau. Belangrijk is dat de groei van de werkgelegenheid gelijke tred houdt met de groei van de bevolking. De SGP wil een actieve inzet op actief en innovatief ondernemerschap: bedrijven en ondernemers die innovatief zijn in hun domein en hun bedrijf blijven ontwikkelen in techniek en mensgerichtheid. Alleen dan kan Veenendaal economisch verantwoord vooruit.

7.2. Samenwerking gemeente en ondernemers

De ondernemers in Veenendaal zijn goed georganiseerd. De Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal is een voorbeeld van hoe een ondernemersorganisatie kan zijn. Het levert de ondernemers, de samenleving en de gemeentelijke organisatie veel voordelen op. De SGP waardeert dit zeer en is zuinig op deze samenwerking die benut en gekoesterd moet worden. Samenwerking vanuit ieders eigen rol, bijvoorbeeld op het gebied van energievoorziening, circulariteit (kringloopeconomie), werkgelegenheid, kwaliteit en veiligheid van bedrijventerreinen, wordt opgezet, voortgezet en

uitgebouwd. De gemeente trekt samen met ondernemers op in innovatieve projecten, bijvoorbeeld rond de thema's netcongestie en circulariteit. Samen houden wij de leegstand van bedrijfspanden, kantoren en winkelpanden scherp in het oog en gaan deze tegen. Lokale regelgeving is beschermend en niet knellend voor de ondernemers.

7.3. Economie en energievoorziening

Ondernemers in Veenendaal willen graag een gezond bedrijf. Dat heeft toekomst. Ook is verantwoorde groei vaak een noodzaak of wens. Netcongestie is een groot probleem, waardoor onvoldoende elektrisch vermogen beschikbaar is voor nieuwe bedrijfspanden, productieprocessen en elektrisch rijden. Gezamenlijke inzet van de gemeente met de ondernemers, onder andere

richting de provincies Utrecht en Gelderland en de netbeheerders is en blijft nodig. Bestaande oplossingen worden toegepast en nieuwe oplossingen worden bedacht en gerealiseerd. Aanpassing van niet meer passende regelgeving is nodig. Lokale en regionale samenwerking wordt opgezet, voortgezet en uitgebouwd.

7.4. Economie en voldoende gekwalificeerd personeel

Veel ondernemingen zoeken personeel. De SGP vindt het actief zoeken van oplossingen van groot belang. Er wordt ingezet op goede en passende opleidingen door de onderwijsinstellingen in Veenendaal en omgeving. Daardoor vinden jonge mensen uit én buiten de regio een baan in de regio. Ook wordt ingezet op omscholing en bijscholing van mensen van alle leeftijden. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt krijgen passende kansen op werk. Hierin spelen ons sociaal werk- en ontwikkelbedrijf IW4, het reguliere bedrijfsleven en de gemeentelijke organisatie een belangrijke rol. Niemand hoeft onnodig werkloos te zijn.

7.5. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)

Veel ondernemers in Veenendaal hebben een sociaal hart. Zij steunen, zichtbaar én onzichtbaar, instellingen, verenigingen en inwoners die een steuntje in de rug nodig hebben. Wat de SGP betreft, stimuleren en faciliteren wij MVO en levert ook de gemeentelijke organisatie zijn aandeel. De SGP vindt het belangrijk dat werkgevers aan werknemers in alle redelijkheid ruimte bieden om mantelzorg te verlenen.

7.6. Werken waar je woont

Voor iedere nieuwe woning zien we graag een arbeidsplaats in Veenendaal toegevoegd. De SGP maakt zich sterk om onze inwoners de mogelijkheid te bieden om te werken binnen Veenendaal, zodat reisbewegingen en reistijd kunnen worden beperkt. De SGP wil de mogelijkheden van kleinschalige bedrijvigheid in woonwijken behouden waar dit past, Hierdoor worden wonen en werken gecombineerd.

7.7. Evenwicht in werken en rust

Veenendaal is een ondernemende gemeenschap. Er kan echter geen goed ondernemerschap zijn als er geen moment van rust is. Voor de SGP gaan een sterke lokale economie en een dag van rust op de zondag heel goed samen. In deze jachtige tijd is een dag van bezinning, ontmoeting en afstand tot het werk een zegen. God heeft in Zijn wijsheid een dag aangegeven als een collectief rustmoment, een dag om Hem te dienen, om naar de kerk te

gaan, om familie te ontmoeten, om echt tot rust te komen. De SGP blijft zich inzetten voor de zondag als rustdag tot zegen van mensen.

7.8. Veenendaal, sterk in de regio

Veenendaal heeft een gezonde economie en maakt onderdeel uit van een groter geheel. Veenendaal en zijn omgeving hebben elkaar economisch nodig. Daarom is de SGP voor een versterking van de economische samenwerking met andere regio's en overheden, zoals de Regio FoodValley, de provincies Utrecht en Gelderland, en de landelijke en Europese overheid. Tegelijkertijd wil de SGP een zo groot mogelijke autonomie in het lokale beleid en de uitvoering daarvan, met zo weinig mogelijk bemoeienis van buiten daarmee. Voorbeelden hiervan zijn het kantorenbeleid en het (wind)energiebeleid van de provincie Utrecht. Veenendaal neemt haar eigen verantwoordelijkheid voor de lokale uitdagingen en gaat die samen met het bedrijfsleven aan.

7.9. Ondernemer als rentmeester

Het Bijbels perspectief van rentmeesterschap streeft naar een goede balans tussen economische ontwikkeling en het op een verantwoorde manier omgaan met de schepping. Groei van de economie is daarom geen doel op zich. Vanuit dit oogpunt is de enige houdbare en toekomstbestendige economie een circulaire economie.

7.10. Bedrijventerreinen

Goed ondernemerschap kan niet zonder goede en toekomstbestendige bedrijventerreinen. Uitbreiding van bedrijventerreinen op Veenendaals grondgebied is niet tot nauwelijks mogelijk. Intensivering en herontwikkeling moet daarom gefaciliteerd worden om toekomstbestendig te blijven. Een goede kwaliteit van zaken als het openbaar groen, de wegen, de voet- en fietspaden en de openbare verlichting is daarbij een randvoorwaarde. Meer (kennisintensieve) werkgelegenheid op hetzelfde grondoppervlakte is een noodzakelijk uitgangspunt. Een intensieve samenwerking van gemeente en bedrijfsleven is daarbij een randvoorwaarde. Creatief en innovatief ondernemerschap is ook hier be-

langrijk. Daarbij moet scherp worden gekeken naar de kansrijke ondernemingen voor de toekomst.

7.11. Stimulering lokale economie

Wat de SGP betreft gunt de gemeente Veenendaal, zoveel als mogelijk is binnen de wetgeving, haar aankopen en opdrachten aan lokale en regionale ondernemers. Wij stimuleren onze inwoners en ondernemers om hetzelfde te doen.

De enige houdbare en toekomstbestendige economie is een circulaire economie.

7.12. Veenendaal, winkelstad van de regio

Veenendaal is dé winkelstad van de regio en dat moet zo blijven. Duizenden mensen vinden immers hun werk in de detailhandel. Belangrijk is om versnippering en leegstand van winkels tegen te gaan, dus actieve inzet op concentratie van winkels in de binnenstad en de buurtwinkelcentra is van groot belang. Ook actieve acquisitie van winkeliers van buiten Veenendaal blijft nodig. De ontwikkeling van online winkelen en de verschuiving van winkelen naar winkelen-met-beleving zien we onder ogen en we spelen daarop in. Het flexibeler omgaan met de bestemming (wonen, winkels, bedrijven) in de binnenstad helpt hierin.

Het parkeerbeleid zorgt ervoor dat de Veenendaalse binnenstad aantrekkelijk blijft. Hierbij is ons uitgangspunt dat de gebruiker een redelijke, concurrerende prijs betaalt voor het parkeren, kijkend naar parkeertarieven in omliggende gemeenten. De parkeerexploitatie moet wel financieel sluitend zijn. Zondag is rustdag: een vitale en bloeiende winkelstad heeft genoeg aan de overige zes dagen van de week.

7.13. De economie van de toekomst

Ontwikkelingen als digitalisering, robotisering, kunstmatige intelligentie en circulariteit, en ook de schaarste aan ruimte en duurzame energie, hebben grote invloed op de economie, de ondernemingen en het soort werkgelegenheid van Veenendaal. Bepaalde ondernemingen zullen verdwijnen, andere zullen ontstaan of zich hier vestigen. Bepaalde banen zullen verdwijnen, nieuwe ontstaan. De SGP wil voorkomen dat deze ontwikkeling ons overkomt. Dat betekent dat we intensief en actief een ontwerp maken van de economie van de toekomst en bepalen wat vandaag de eerste stap is in die richting.

7.14. Veenendaal, economisch sterk in ICT

Het thema Informatiesamenleving, met aspecten als digitalisering, robotisering, domotica, kunstmatige intelligentie en datagedreven werken, betreft een belangrijke (economische) ontwikkeling. In een ander hoofdstuk besteden wij meer aandacht aan dit thema.

Het ICT-bedrijfsleven is sterk vertegenwoordigd in Veenendaal. Dat koesteren wij en daar investeren wij in. Middels ons kantorenbeleid en intensivering op onze bedrijventerreinen creëren wij fysieke ruimte om te ontwikkelen en te groeien. De stichtingen ICT-Valley en ICT Campus zijn belangrijke samenwerkingspartijen voor de gemeente.

Concreet:

- ▶ De groei van de werkgelegenheid loopt gelijk op met die van de bevolking in Veenendaal. Herontwikkeling en intensivering van bedrijventerreinen is daarvoor nodig.
- ▶ De samenwerking met de Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal is intensief en goed.
- ▶ Lokale, regionale en (inter)nationale samenwerking wordt opgezet, voortgezet en uitgebouwd.
- ▶ Samenwerking met andere overheden is prima en gewenst, het door hen onnodig overnemen van onze lokale autonomie niet.
- ▶ Wij kopen bij lokale en regionale winkels en ondernemingen.
- ▶ Niemand is onnodig werkloos.
- ▶ We bevorderen de mogelijkheden om te werken waar je woont.
- ▶ We steunen Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.
- ▶ Evenwicht in werken en rust is ons uitgangspunt: zondag is rustdag.
- ▶ Het beheren van de schepping als rentmeester betekent zuinig omgaan met grondstoffen, materialen en energie.
- ▶ De enige toekomstbestendige economie is een circulaire economie. Daarom bevorderen wij een voortvarende ontwikkeling daarvan.
- ▶ Kansrijke, actieve en innovatieve ondernemingen kunnen zich in Veenendaal vestigen.
- ▶ ICT is een (economisch) speerpunt in Veenendaal.
- ▶ Kleinschalige bedrijvigheid in woonwijken moet mogelijk zijn.

8.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
INWONER-
GERICHT
VEENENDAAL**

We streven naar een samenleving waarin Veenendalers goed zijn voor elkaar en waarin burgers naar elkaar omkijken. Inwoners nemen daarbij zoveel mogelijk hun eigen verantwoordelijkheid, voor het eigen gedrag, de medemens, de schepping en de (lokale) samenleving. De lokale overheid geeft hierin het voorbeeld.

De taak van de overheid begint pas op het moment dat de samenleving te kortschiet. We geloven dat de Veense samenleving veel kracht kan laten zien. Het is de taak van de overheid om maatschappelijke organisaties, kerken en verenigingen te stimuleren om hun bijdrage te leveren vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid. De gemeentelijke overheid neemt haar eigen verantwoordelijkheid in de samenleving, niet te vroeg en niet te laat.

De SGP heeft een duidelijke visie op de verhouding en samenwerking tussen inwoners en het bestuur van Veenendaal. Deze relatie typeren we met de kernwoorden interactief, duidelijk, zichtbaar en benaderbaar, integer en coöperatief.

8.1. Interactief

De gemeente staat in goed contact met haar inwoners. Het gemeentebestuur zoekt daarvoor actief het gesprek met de samenleving. Dit kan door het organiseren van werkbezoeken, wijkbezoeken en wijkavonden waar burgers, ondernemers en organisaties die actief zijn in de maatschappij, elkaar ontmoeten.

Ook pleiten we voor goede inspraakmogelijkheden en participatietrajecten. Dit betekent niet dat alle wensen van burgers kunnen worden ingewilligd. Het algemeen belang gaat soms voor het individuele belang. Belangrijk is wel de houding van de gemeentelijke organisatie hierin. Er moet geprobeerd worden zoveel mogelijk met de burgers mee te denken. Voorkomen moet worden dat zaken geju-

ridiseerd worden. Dit vraagt zorgvuldige en open communicatie, een goede luisterhouding en veel tussentijdse informatievoorziening.

8.2. Duidelijk

Het gemeentebestuur voorkomt dat er onrealistische verwachtingen worden gewekt. Dit vraagt rolvastheid van de gemeenteraad en het college van Burgemeester en Wethouders. De SGP-fractie werkt binnen een dual bestel en opereert onafhankelijk van het college. Wel neemt de SGP een betrokken en constructieve houding aan richting het college en gericht op samenwerking met alle partijen. Wederzijds respect is daarbij een belangrijk kernwoord.

8.3. Zichtbaar en benaderbaar

Het bestuur en de ambtelijke organisatie zijn er voor de inwoners en niet andersom. Het algemeen belang staat daarbij altijd voorop. De gemeentelijke overheid is het overheidsorgaan dat het dichtste bij de burger staat. Daarom is het gemeentebestuur zichtbaar, bekend en benaderbaar. Ook de ambtelijke organisatie is benaderbaar en laagdrempelig. Wij pleiten voor een effectieve ambtelijke organisatie waarin scherpe keuzes worden gemaakt over de inzet van (schaarse) mensen en middelen. Thema's met de grootste maatschappelijke impact gaan daarin voor minder concrete beleidsthema's.

8.4. Integer

Integriteit is een vanzelfsprekendheid voor college en raadsleden. Vanwege hun voorbeeldfunctie is integer gedrag en handelen vereist. Binnen Veenendaal is daarbij ruimte voor gewetensvrijheid.

8.5. Coöperatief

Veenendaal staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een netwerk. Samenwerking met andere gemeenten en met de provincie(s) is van groot belang om de complexe taken die op het bordje van de gemeente komen goed uit te kunnen voeren. Deze samenwerking is niet tot elke prijs. De samenwerkende partners moeten beide een vorm van win-win ervaren. FoodValley is een belangrijke samenwerkingsvorm in de regio. Wij stimuleren deze samenwerking. We pleiten daarin wel voor concrete projecten met concrete resultaten. Ook moet de samenwerking geen dwangbuis worden. Ieders eigen karakter en identiteit moet daarin duidelijk blijven.

Concreet:

- ▶ Een actieve overheid die inwoners opzoekt door middel van diverse activiteiten in de wijk.
- ▶ Zorgvuldige participatietrajecten waarin met de burger wordt meegedacht.
- ▶ Duidelijke communicatie over de rol en taak van de gemeente op de website en andere kanalen.
- ▶ Een moderne, dienstverlenende gemeente die zich actief en open opstelt naar de burgers toe, met goede (telefonische) bereikbaarheid.
- ▶ Een waardige en respectvolle debatacultuur in de gemeenteraad.
- ▶ Ruimte voor minderheidsstandpunten bij bijzondere gevallen binnen het college van B&W.
- ▶ Ruimte voor gewetensbezwaarde medewerkers binnen de gemeente Veenendaal. In zulke gevallen worden praktische oplossingen bedacht.
- ▶ Samenwerking met andere gemeenten/samenwerkingsverbanden die concreet iets opleveren.

Samenwerking met andere gemeenten en met de provincie(s) is van groot belang om de complexe taken die op het bordje van de gemeente komen goed uit te kunnen voeren.

9.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
DUURZAAM
VEENENDAAL**

Wij gaan van een periode van overvloed naar een periode van schaarste: er is nergens een oneindige voorraad van, dus wat wij onomkeerbaar gebruiken zijn we voor altijd kwijt. Wij zien het in het opraken van bijvoorbeeld bepaalde metalen en fossiele brandstoffen. Door de toenemende schaarste en de ongelijke verdeling van grondstoffen over deze aarde, ontstaan er spanningen en oorlogen tussen landen. Ook het klimaat en het milieu lijden door het menselijke gedrag. De SGP vindt het heel belangrijk dat wij deze ontwikkelingen zien en beseffen dat er moet worden gehandeld.

9.1. Rentmeesterschap

De SGP is ervan overtuigd dat de aarde niet ons eigendom is waarmee wij kunnen omgaan zoals wij dat zelf willen. God is Schepper en Eigenaar van deze aarde en wij mogen de aarde gebruiken en ervan genieten: wij zijn rentmeester. Daarom moeten wij verantwoord omgaan met de schepping, zodat de mensen na ons, onze kinderen en kleinkinderen, niet de gevolgen dragen van ons slechte gebruik ervan.

9.2. Duurzaamheid

Duurzaamheid betekent het verantwoord omgaan met de aarde: de aarde wordt niet uitgebuit en onomkeerbaar opgebruikt, maar er wordt zorgvuldig en verantwoord gebruik gemaakt van grondstoffen, materialen en energie zodat zij nooit opraken en steeds opnieuw beschikbaar zijn en blijven. Ook moeten we verantwoord omgaan met het klimaat en het milieu zodat onze leefomgeving leefbaar blijft. Onder het begrip duurzaamheid vallen energietransitie, circulariteit en klimaatadaptatie.

9.3. Energietransitie

De overgang van het gebruik van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen gebeurt wat de SGP betreft voortvarend, weloverwogen en verantwoord. Het warmtebedrijf DEVO speelt hierin, door het aanleggen en beheren van warmtenetten,

een belangrijke rol en verdient daarvoor onze steun. Netcongestie, de file op het elektriciteitsnet, wordt voortvarend en innovatief aangepakt zodat onze ondernemers kunnen blijven ondernemen, woningbouw kan doorgaan en onze huishoudens stroom blijven houden. In samenwerking met het bedrijfsleven en de netbeheerders (Stedin, Alliander, Tennet) werken we aan de realisatie van bijvoorbeeld smart energy hubs, energiegemeenschappen, netbewust bouwen, batterijopslag in woonwijken en op bedrijventerreinen, en andere innovatieve oplossingen. Ook energievormen als waterstof, geothermie en aquathermie (Valleikanaal) krijgen een plek in onze energievoorziening.

9.4. Circulaire toekomst

Momenteel hebben wij een zogenaamde lineaire economie: we delven grondstoffen, maken er een product van en als dat aan het einde van zijn levensduur is, gooien we het weg. We moeten naar een circulaire economie (kringlooeconomie), waarin het product nooit afval wordt maar steeds opnieuw in zijn geheel of in onderdelen wordt hergebruikt. Dit leidt tot een fundamenteel andere manier van leven en werken, met een grote invloed op onze samen-

leving. Die moet als het ware opnieuw worden ontworpen, een moeilijke maar noodzakelijke opdracht.

De leefomgeving moet de gevolgen van de klimaatverandering kunnen opvangen. Dit betekent dat we moeten kunnen omgaan met grotere hitte, periodes van droogte en periodes met (veel) meer regen. In onze (woning)bouwprojecten en inrichting van de openbare ruimte is dan ook meer plaats voor natuur (groen), wateropslag en hemelwaterafvoer. Dit leidt ook tot meer kwaliteit en leefbaarheid van woonwijken en bedrijventerreinen, wat weer leidt tot een beter welbevinden van inwoners en medewerkers van bedrijven.

9.5. Bewustwording

Economische redenen, zoals hoge prijzen en beperkte beschikbaarheid van grondstoffen en materialen, en ook intrinsieke motivatie en besef van urgentie van onze inwoners en ondernemers leiden tot een duurzame leefwijze. De SGP vindt de motivatie vanuit rentmeesterschap het meest belangrijk, maar wil duurzaam leven stimuleren, ongeacht de motivatie daartoe. De SGP is daarom voor nadrukkelijke aandacht voor klimaatbewustzijn, duurzaamheid en circulariteit in het onderwijs. De jeugd kan niet vroeg genoeg doordrongen worden van het belang van een duurzame leefwijze. Een goede informatievoorziening door de gemeente is essentieel, waarin realistisch wordt beschreven wat de situatie is, en waarin informatie wordt gegeven zodat inwoners en ondernemers weten wat ze kunnen doen om duurzaam te leven en te werken, en hoe daarbij eventueel financiële ondersteuning kan worden geboden.

De SGP is voor een hoge maar realistische ambitie. Haalbaarheid en betaalbaarheid voor onze inwoners en ondernemers bepalen de daadwerkelijke realisatie van maatregelen. Ook inwoners met een kleine beurs moeten kunnen meedoen.

9.6. Duurzaamheid, economie en ondernemerschap

In actieve samenwerking met de Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal wordt voortvarend ge-

werkt aan verduurzaming van bedrijventerreinen en ondernemingen zodat de economie vitaal en toekomstbestendig blijft, de ondernemingen kunnen verduurzamen en innoveren en ook de economische vruchten kunnen plukken door het tijdig ontwikkelen van duurzame producten, productieprocessen en diensten. Er is een nadrukkelijk verband tussen economische vitaliteit en duurzaamheid: zonder een goed functionerende economie komen duurzame ontwikkelingen niet van de grond.

De afhankelijkheid voor onze grondstoffen en materialen van andere landen maakt ons economisch kwetsbaar, vooral in tijden van schaarste. Dat is voor de SGP een reden temeer om samen met het bedrijfsleven te kijken of toeleveranciers dichterbij, het liefst in Veenendaal, kunnen worden gevonden. Dit stimuleert ook de lokale en regionale economie, en leidt tot vermindering van "reiskilometers" van producten en diensten.

9.7. Van afval naar grondstof

Een goed afvalstoffenbeleid voorkomt verspilling van grondstoffen en energie. Ook gaat het de verloedering en verrommeling van de openbare ruimte tegen. Voor de SGP staat voorop het positief stimuleren van bedrijven en inwoners tot het beperken van afval. De gemeente vervult hierin een voorbeeldfunctie. Voor de SGP geldt dat de vervuiler betaalt. Daarbij is het toezicht houden op de naleving van de regels onmisbaar.

9.8. Duurzame gemeente

De gemeente bouwt, onderneemt, onderhoudt en beheert tal van activiteiten en bedrijvigheden. Op alle terreinen speelt duurzaamheid een belangrijke rol. Daarnaast heeft de gemeente een voorbeeldfunctie en een voortrekkersrol. De gemeente is maximaal duurzaam, zowel voor de eigen activiteiten en organisatie als in het gemeentelijke beleid en de uitvoering daarvan. Zo wordt bijvoorbeeld oud meubilair binnen het gemeentehuis opgeknapt en hergebruikt, door de gemeente zelf of door anderen. Via het inkoopbeleid geeft de gemeente het uitgangspunt van duurzaamheid door naar de toeleveranciers.

**God is Schepper en Eigenaar
van deze aarde en wij
mogen de aarde gebruiken
en ervan genieten. Wij zijn
rentmeester**

Concreet:

- ▶ De gemeente neemt stimuleringsmaatregelen en brengt deze actief onder de aandacht van inwoners, ondernemers en instellingen. Het Trefpunt Duurzaam en de website duurzaamveenendaal.nl spelen hierin een belangrijke rol.
- ▶ De gemeente werkt altijd en in alles circulair (dus gericht op hergebruik).
- ▶ Er is nadrukkelijk aandacht voor klimaatbewustzijn, duurzaamheid en circulariteit in het onderwijs. De jeugd kan niet vroeg genoeg doordrongen worden van het belang van een duurzame leefwijze.
- ▶ Gemeentelijk vastgoed, zoals nieuw te bouwen schoolgebouwen, wordt circulair ontworpen, gebouwd, beheerd en onderhouden; de te gebruiken energie wordt duurzaam opgewekt; flexibiliteit zorgt voor mogelijkheden in de toekomst voor eventueel ander gebruik of een gebruik op een andere locatie.
- ▶ De gemeente zet maximaal in op transitie naar het gebruik van duurzaam opgewekte energie. Het gebruik van energie wordt geminimaliseerd, door gedragsverandering, isolatie en optimalisatie van energiesystemen.
- ▶ Een voortvarende (landelijke) ontwikkeling van duurzame energiebronnen als kernenergie, geothermie en waterstof is belangrijk. Robuustheid en vermindering van de kwetsbaarheid van de energievoorziening vragen om de ontwikkeling en toepassing van meerdere technieken.
- ▶ Stimulering van duurzame mobiliteit van inwoners en bedrijfsleven; realisatie van een infrastructuur voor elektrisch rijden en het rijden op waterstof; gemeente en bedrijfsleven trekken hierbij gezamenlijk op.
- ▶ Een voortzetting van het gescheiden inzamelen van afval, de zogenaamde bronscheiding, middels het diftar-systeem (gedifferentieerde tarieven voor de verschillende afvalstromen); nascheiding wordt in overweging genomen als dit financiële voordelen biedt en tegelijkertijd geen afbreuk doet aan de motivatie van inwoners om zorgvuldig met grondstoffen om te gaan en hun afvalstroom zoveel mogelijk te beperken.
- ▶ Een maximale inzet op het voor onze inwoners zo laag mogelijk houden van de afvalstoffenheffing.
- ▶ Er moeten voldoende mogelijkheden zijn voor de inzameling van glas, papier, textiel, blik, kunststof, andere reststromen en restafval, ook bij hoogbouw en winkelcentra. Daardoor behouden we zoveel mogelijk waarde in onze reststromen en houden we de kosten voor onze inwoners zo laag mogelijk.
- ▶ Met het goed toegankelijk blijven van het Waardepunt in Veenendaal voorkomen we dat afval illegaal gedumpt wordt.
- ▶ Onze leefomgeving wordt klimaatadaptief ingericht, zowel bij nieuwbouw als bij bestaande bouw: klimaatinvloeden als wateroverlast en hoge temperaturen moeten goed kunnen worden opgevangen, zonder schade aan mens, dier en leefomgeving. Ontstening (minder stenen, meer natuur) is hier van belang.
- ▶ Inwoners worden betrokken bij en zijn medeverantwoordelijk voor de Veenendaalse natuur. Initiatieven van inwoners om hun wijk te vergroenen worden gestimuleerd.
- ▶ We stimuleren de innovatieve toepassing van natuur. Het inrichten van "groen op meerdere verdiepingen", verticaal groen, groene gevels en groene daken wordt gestimuleerd.

- ▶ Bij een goede leefomgeving hoort biodiversiteit (meer verschillende planten en dieren). Ons groenbeleid en -beheer moeten hierop zijn gericht en hier moet de gemeente meer in investeren.
- ▶ We handhaven een hoge kwaliteit van het onderhoudsniveau voor onze begraafplaats, als laatste rustplaats voor hen die ons ontvielen. Ook zorgen we voor een goed onderhoudsniveau van onze historische begraafplaatsen. Hierbij spelen vrijwilligers een zeer gewaardeerde rol.

Samenwerking met andere gemeenten en met de provincie(s) is van groot belang om de complexe taken die op het bordje van de gemeente komen goed uit te kunnen voeren.

10.

**VERANTWOORD VOORUIT
VOOR EEN
VEILIGE
VEENENDAALSE
INFORMATIE-
SAMENLEVING**

Digitalisering, robotisering en AI hebben een grote invloed op ons leven en die wordt nog veel groter in de toekomst. Digitalisering gaat over het omgaan met data. Kunstmatige Intelligentie (AI: Artificiële Intelligentie) maakt een razendsnelle opmars. Digitalisering is daarmee een belangrijk fundament onder onze huidige en zeker onder onze toekomstige samenleving. Het vormt de basis voor productieprocessen, werkgelegenheid, onderwijs, dienstverlening, zorg, mobiliteit, verduurzaming, informatievoorziening, kortom: voor alles wat zich in ons leven voordoet. Diensten en producten worden steeds meer digitaal aangeboden, ook door de gemeente.

10.1. Digitaal vooruit

De invloed van digitalisering, robotisering en AI op onze samenleving is groot en zal in de (nabije) toekomst enorm en fundamenteel zijn. De SGP ziet kansen en bedreigingen in deze ontwikkelingen. Er zijn kansen om het welzijn, de leefomgeving en de gezondheid van onze inwoners te verbeteren, om ons bedrijfsleven innovatief en toekomstbestendig te maken en daarmee werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te realiseren en om de dienstverlening aan onze inwoners en bedrijven te verbeteren.

Maar ook vestigen wij nadrukkelijk de aandacht op de gevaren van een digitale samenleving. Deze kan leiden tot vermindering van sociale contacten en betrokkenheid en leiden tot eenzaamheid en uitsluiting, tot ongewenste afhankelijkheid van digitale systemen en daarmee tot onzekerheid en verlies van zelfstandigheid, tot verlaging van drempels en daarmee leiden tot verslaving, onverantwoord (koop)gedrag en schulden, tot verminderde basisvaardigheden als lezen en leren, tot digitale criminaliteit en digitaal slachtofferschap.

De SGP kiest ervoor om hierop actief en verantwoord in te spelen, daardoor de positieve ontwikke-

lingen te benutten en de negatieve ontwikkelingen zoveel mogelijk te beperken, met oog voor het belang, de veiligheid en integriteit van personen en informatie en de ethische aspecten van de informatiesamenleving. Grondrechten en vrijheden worden gerespecteerd. Misdaad en misbruik moeten sterk worden tegengegaan. ICT is een wezenlijk onderdeel van het (economisch) profiel van Veenendaal, nu en in de toekomst.

10.2. De mens in de informatiesamenleving

Data-gedreven sturing, digitalisering, robotisering en kunstmatige intelligentie maken de mens niet overbodig. Wel leiden deze ontwikkelingen tot een fundamentele verandering van onze samenleving

en van de plaats en het functioneren van de mens in deze samenleving. Een verantwoord samengaan is er alleen als de mens digitalisering als versterkend instrument gebruikt, met vakmanschap, creativiteit, inzicht, bezinning, levenswijsheid en nuchter verstand. Slechts in deze samenwerking leidt data tot informatie, informatie tot kennis, kennis tot inzicht, en inzicht tot wijsheid. Pas dan kunnen we verantwoord vooruit.

10.3. Informatieveiligheid

Met de grote invloed van data en informatie op onze samenleving en daarmee op onze inwoners is informatieveiligheid (cybersecurity) van groot belang. Onze inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat hun informatie veilig is bij de overheid. Dit vraagt een overheid die daarop investeert.

10.4. Monitoring

Monitoring is het proces waarbij data op een goede manier wordt verzameld en gepresenteerd. Dit is de basis voor data-gedreven sturing, en dus voor een goede uitvoering van alle gemeentelijke werkzaamheden. De gemeente Veenendaal beschikt over veel gegevens op allerlei terreinen (data): economie, duurzaamheid, verkeersstromen, zorg, werkgelegenheid etc. Door monitoring, analyse en verwerking van deze gegevens naar informatie kan, veel meer dan nu gebeurt, gebruik worden gemaakt van deze gegevens om tot een beter gemeentelijk beleid te komen, om zo op een betere manier diensten en zorg te leveren aan onze inwoners.

Concreet:

- ▶ De gemeentelijke overheid heeft een actieve en initiërende rol wat betreft de informatiesamenleving. Dit geldt voor de eigen gemeentelijke organisatie alsook voor de taken van de overheid in de samenleving. De gemeentelijke organisatie ontwikkelt naar een moderne "digitale organisatie", die op zijn minst gelijke tred houdt met de ontwikkelingen in het bedrijfsleven en de maatschappij. Veenendaal is ambitieus en dus koploper.
- ▶ Een krachtige ontwikkeling van de ICT-sector en voortvarende verdere profilering van Veenendaal als ICT-centrum is belangrijk. Hierbij past een voortvarende uitvoering via de stichting ICT Campus, in goede samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs, en een actieve samenwerking met de Stichting ICT Valley, als vertegenwoordiger van het ICT-bedrijfsleven.
- ▶ Het aantrekken van ICT-bedrijven en ICT-werkgelegenheid. Dit leidt tot intensivering van het gebruik van onze bedrijventerreinen, wat noodzakelijk is voor voldoende werkgelegenheid in Veenendaal.
- ▶ De fysieke werkelijkheid wordt steeds meer gedigitaliseerd, maar naast de fysieke werkelijkheid is er ook een digitale werkelijkheid. Het is heel belangrijk om ons hiervan bewust te zijn. Als inwoners helemaal opgaan in de digitale werkelijkheid kan dit soms grote negatieve gevolgen hebben als eenzaamheid en digitaal pesten. Vooral jongeren lopen hierin gevaar. Bewustwording hiervan is zeer nodig, hulpverlening ook.
- ▶ De gemeente verleent haar diensten digitaal aan inwoners, bedrijven en instellingen. Daarbij worden voor niet-digitaalvaardige inwoners oplossingen geboden,

zodat ook zij betrokken blijven en kunnen blijven meedoen in de samenleving. De digitale dienstverlening en informatievoorziening is modern, gebruikersvriendelijk en voor iedereen goed toegankelijk, ook voor inwoners met (visuele) beperkingen.

- ▶ Er is aandacht voor inwoners die door digitalisering niet meer hun huidige werk kunnen blijven doen, bijvoorbeeld omdat hun huidige functie verdwijnt. Er moet voor iedereen passend werk zijn en blijven. Daartoe worden omscholingstrajecten aangeboden door bijvoorbeeld het Werkbedrijf.
- ▶ Cybersecurity verdient een belangrijke plaats in ons veiligheidsbeleid en in de veiligheidspraktijk. Veenendaal is weerbaar tegen hackers. Er wordt hierop geïnvesteerd met voldoende (financiële) middelen en menskracht.
- ▶ Er is aandacht voor en bezinning en actie op de risico's van de digitalisering met daarbij bijzondere zorg voor inwoners die moeilijk in deze ontwikkelingen kunnen meekomen en voor die inwoners die juist zo in digitalisering opgaan dat zij daarvan de negatieve gevolgen ondervinden.
- ▶ Het versterken van de weerbaarheid van onze inwoners tegen digitale criminaliteit. Dit kan bijvoorbeeld door het actief informeren van onze inwoners en ook door actieve medewerking aan lessen op onze scholen over de gevaren van sociale media en hacking.
- ▶ Een voortvarende ontwikkeling van de monitoring, gegevens-analyse en informatievoorziening op alle gemeentelijke beleidsterreinen.
- ▶ Een data-gedreven sturing op alle gemeentelijke beleidsterreinen: het beleid

wordt gebaseerd op feitelijke informatie, verkregen uit monitoring en informatie van effecten in de maatschappij.

- ▶ De ontwikkeling van de Smart City en mogelijkheden om sensoren (bijvoorbeeld op slimme lantaarnpalen) in de openbare ruimte in te zetten. De SGP hecht daarbij wel zeer aan een zorgvuldige uitvoering waarbij zaken als digitale veiligheid en privacy goed gewaarborgd zijn.

Kandidaten

Marco Verloop

Marco van Eckveld

Jelle Hooijer

David Geurtsen

Marc de Jager

Jacob van der Sluijs

Berto van Egdom

William van der Sluijs

Joost Brinkman

Kees de Gooijer

11	Werner Dankers	22	Hans Breas
12	Jan Willem Jansen jr.	23	Aart Kok
13	Niels Hoogendoorn	24	Leunis van Klinken
14	Arwin Kok	25	Evert-Jan Smits
15	Jan Teeuw	26	Theo van den Brink
16	Gerbert de Kievid	27	André Bogert
17	Reijer Floor	28	Roelof Bisschop
18	Twan Rebel	29	Theo van Iperen
19	Carel van den Brink	30	Wim de Vries
20	Kees van Dam	31	Peter Schalk
21	Jan van Klinken		

KIJK OOK OP ►

VERANTWOORDVOORUIT.NU

VERANTWOORD

VOORUIT.NU

STEM

18 MAART 2026

SGP

VERANTWOORDVOORUIT.NU